

Informace o čerpání prostředků z EU fondů v Ústeckém a Karlovarském kraji a jeho vliv na transformaci regionů a snižování regionálních nerovností

MANAŽERSKÉ SHRNUÍ

Ústecký a Karlovarský kraj ve srovnání s ostatními kraji ČR byly **průměrně až podprůměrně úspěšní ve využívání EU fondů** (v přepočtu na 1 obyvatele) téměř ve všech operačních programech. Procentuální podíl projektů s vydaným právním aktem v obou krajích ve srovnání s Moravskoslezským krajem, je velmi nízký. V IROPu se podíl projektů s právním aktem pohybuje okolo 3 % v Karlovarském kraji a 6 % Ústeckém kraji (pro srovnání: Moravskoslezský kraj: 13 %). Výjimkou je úspěšné využití prostředků Ústeckým krajem v oblasti zaměstnanosti a sociální integrace. Oba kraje dostatečně nevyužily EU fondy k řešení hlavních socioekonomických problémů a k dlouhodobé přeměně ekonomické struktury regionu i jeho sociálního prostředí. Kromě úspěšného využití v oblasti zaměstnanosti a sociální integrace, ostatní podpořené projekty z EU fondů pomohly s izolovanými problémy a nepřinesly zatím komplexní řešení problémů. Mezi hlavní důvody, proč kraje zatím nevyužily potenciál EU fondů, převážně patří jak politická nedůvěra a návazná kontinuita, neochota politické spolupráce, odvaha dělat náročnější projekty, nedostatečné generování vizí, nápadů ze stran obcí a kraje; absence kvalifikovaných lidí pro přípravu, administraci projektů, nedostatek financí pro spolufinancování projektů až po negativní zkušenosti spojené s ROP Severozápad.

MMR, jako gestor regionální politiky státu, klade zvláštní důraz na podporu regionů, které z hlediska socioekonomického rozvoje zaostávají. V SRR ČR 2021+ jsou vymezeny dva typy zaostávajících regionů, kterým chce MMR věnovat speciální pozornost v rámci regionální politiky. Jedná se o tzv. **hospodářsky a sociálně ohrožená území (HSOÚ)** a **strukturálně postižené regiony** („uhelné kraje“). Pro transformaci a rozvoj uhelných krajů je implementována i samostatná strategie, tzv. Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje (Strategie RE: START). Strategie RE:START za dobu své existence pomohla do území alokovat 10,7 mld. Kč. Za úspěšné projekty můžeme považovat např. výzvu na nákup nízkoemisních, nebo bezemisních silničních vozidel pro veřejnou dopravu, zejm. nízkopodlažních autobusů (IROP, cca 800 mil. Kč), dále byly podpořeny projekty v rámci výzvy Nemovitosti – V (OP PIK) bylo alokováno pro malé a střední podniky 1,4 mld. Kč (reálně pak bylo podpořeno 43 projektů).

Je důležité do budoucna, aby se **územnímu zacílení** veškerých intervenčních nástrojů v souladu s regionální politikou státu věnovala ještě **větší pozornost**. I k tomuto účelu se plánuje zřízení Vládního výboru pro regionální politiku. Podpora rozvoje HSOÚ a strukturálně postižených regionů však nespočívá jen ve finanční podpoře. Důležitá je rovněž **metodická a institucionální podpora a sdílení dobré (i špatné) praxe, zkušeností**, které představuje základní nástroj zvyšování vnitřního rozvojového potenciálu zaostávajících regionů. Podpora HSOÚ i strukturálně postižených krajů má vést ke snižování regionálních disparit, k čemuž jsou využívány různé **nástroje**. Územní zacílení **podpory z EU fondů** je definováno dokumentem "*Územní dimenze v operačních programech 2021+.*" Dokument v sobě obsahuje různé formy podpory, např. bonifikace nebo speciální výzvy pro tato území v EU fondech. Vedle toho existují i **národní**

dotační tituly, např. program „Podpora rozvoje regionů 2019+“ (poskytovatelem je MMR), v jejichž rámci jsou zvýhodňovány projekty ze zaostávajících území. Pro podporu transformace strukturálně postižených krajů je dokonce určen i samostatný **Operační program Spravedlivá transformace**. Zajímavým nástrojem státu pro podporu rozvoje HSOÚ jsou např. zvláštní pravidla pro směřování **investičních pobídek** do těchto území.

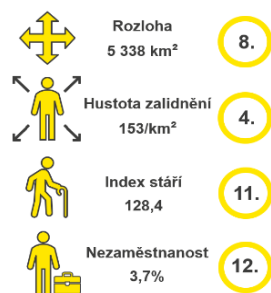
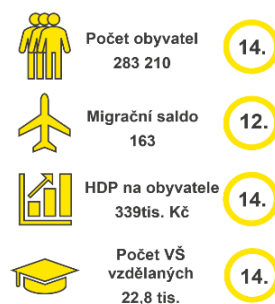
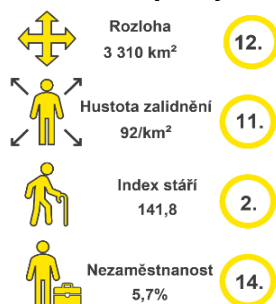
1. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA, PROBLEMATICKÉ OBLASTI A ÚSPĚŠNOST ČERPÁNÍ ÚSTECKÉHO A KARLOVARSKÉHO KRAJE¹

Ústecký (ÚST) a Karlovarský kraj (KVK) se nachází na severozápadě ČR. Západní hranice z většiny sdílí se Spolkovou republikou Německo (Sasko), malou část sousedí s Bavorskem. Na vnitřních hranicích sousedí s Plzeňským, Středočeským a Libereckým krajem. Oba kraje v celorepublikovém krajském srovnání patří mezi kraje s podprůměrnou ekonomickou výkonností. Spolu s Ústeckým krajem tvoří region soudržnosti Severozápad.

Pro ekonomiku ÚST má důležité postavení energetika, těžba uhlí (Podkrušnohoří – Mostecká uhelná společnost, Severočeské doly), chemický (Chemopetrol), strojírenský průmysl. Průmyslová činnost z minulosti měla a dosud má nepříznivý dopad na kvalitu životního prostředí a poškozená tvář krajiny se obnovuje jen velmi nákladnou rekultivací. Oblast Litoměřicka a Lounska je důležité produkce chmele, ovoce, zeleniny, vinné révy. Kraj má rovněž důležitou dopravní polohu, zejména významné dálniční, železniční tahy vč. říční dopravy propojující ČR se svými sousedy. Významným zaměstnavatelem je rovněž Krajská zdravotní, a.s. která od roku 2007 sdružuje v sobě řadu nemocnic v kraji (Děčín, Ústí n. L., Teplice, Most, Chomutov).

KVK je především známý díky široké nabídce lázeňství, společně s cestovním ruchem jsou důležitou součástí ekonomické výkonnosti. V souvislosti s lázeňským cestovním ruchem je na území KVK i dostatečná nabídka kulturních zařízení a památkových zón. Území Sokolovska je charakteristické těžkým průmyslem a orientací na těžbu hnědého uhlí. Významnými přírodními zdroji na území kraje jsou i keramické jíly, ze kterých se vyrábí např. porcelán. Nedostatečné množství nových malých firem a malá podnikavost jsou rovněž důvodem pomalé ekonomické restrukturalizace. Atraktivita kraje je pro investory ovlivněna absencí silného ekonomického centra se specializovanými podpornými službami, malou tradicí technických oborů, absencí vědy a výzkumu a dopravní infrastruktury vč. nedostatku připravených ploch pro podnikání.

¹ Program rozvoje Karlovarského kraje na období 2021–2027: Analytická část; Strategie rozvoje Ústeckého kraje do roku 2027: A – Podrobný analytický profil kraje; Krajská správa ČSÚ Karlovarského a Ústeckého kraje, Charakteristika kraje.

Obr. 1 Základní socioekonomické ukazatele obou krajů vč. pozice kraje v mezikrajském srovnání.²**Ústecký kraj****Karlovarský kraj**

Zdroj: Ernst & Young (2023): Regionální výsledková evaluace Ústeckého a Karlovarského kraje.

Hlavní problematické oblasti ÚST a KV kraje:

	Dlouhodobý odliv obyvatel, nízká vzdělanostní struktura obyvatelstva Špatná image regionů Nízká absorpční kapacita Dopady těžby uhlí na krajinu, ekologické zátěže vč. brownfieldů
	Nedostatečná nabídka kvalifikované práce a lidí Nízké mzdy Nízký počet malých a středních podnikatelů
	Nedostatečné propojení dopravních tras (nejen) s celostátní sítí, nedobudované dálniční spojení (KVK) Slabá dopravní dostupnost periferních oblastí Slabá a chybějící technická infrastruktura pro podnikání, vědu a výzkum
	Vyšší míra nezaměstnanosti Vyšší míra koncentrace sociálně patologických jevů Nedostatečná nabídka vzdělávacích oborů a volnočasových aktivit Nízká kvalita a nerovnost v dostupnosti sociálních a zdravotních služeb

Oba kraje nevyužívají plně potenciálu čerpání fondů. Úspěšnost čerpání je znázorněna na obr. 1 a 2. Porovnáme-li mezi sebou „uhelné kraje“, tak si nejlépe vede Moravskoslezský kraj (MSK). ÚST vykazuje spíše průměrné hodnoty, KVK má hodnoty podprůměrné hodnoty (úspěšnost čerpání v přepočtu na 1 obyvatele).

² Ernst & Young (2023): Výstupy a výsledky fondů EU v Karlovarském a Ústeckém kraji v programovém období 2014–2020. Data k 31. 12. 2020

Data, ale i řada studií a evaluací³ ukazují, že ÚST a KVK potvrzují nižší absorpční kapacitu. Mezi další důvody nízké absorpční kapacity, které jsou v kumulované podobě, v obecné rovině patří:

- politická nestabilita a kontinuita, neochota spolupracovat;
- politická nedůvěra, chybějící odvaha dělat náročnější projekty;
- nedostatečné generování vizí, nápadů;
- absence kvalifikovaných lidí pro přípravu a administraci projektů;
- zadlužení obcí a měst, negativní zkušenost spojená s ROP Severozápad;
- nedostatek financí na spolufinancování projektů;
- chybějící základní infrastruktura, která znemožňuje podporu nadstavby (podnikání, věda a výzkum);
- nezkušenost s EU fondy a čerpáním dotací;
- menší míra podnikavosti vč. malých a středních podniků;
- nízká důvěra potencionálních žadatelů a strach z realizace projektů (riziko předfinancování, administrativní aparát).

Do budoucna může pomoci i vhodnější nastavení a zacílení výzev, které budou zohledňovat podmínky a potřeby obou krajů.

PROGRAMOVÉ OBDOBÍ 2007–2013

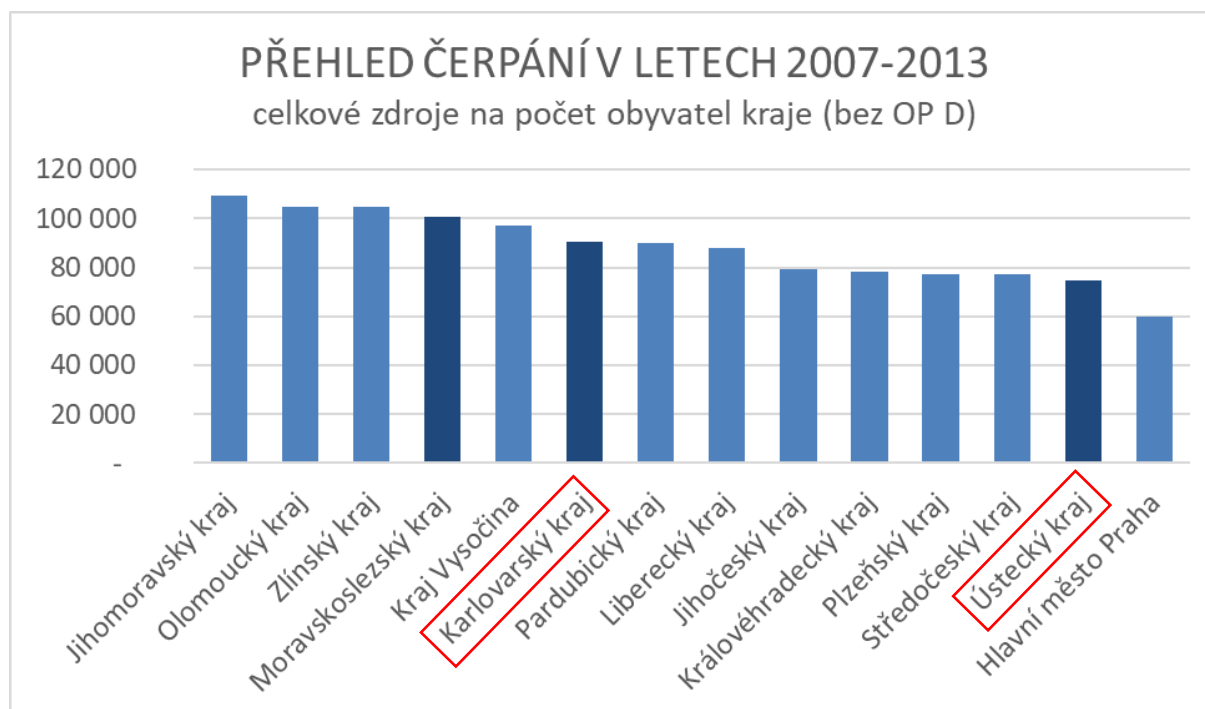
Celorepublikové srovnání

- Rozhodnutí/Smlouva o poskytnutí dotace (celkové zdroje) 1 223 mld. Kč
- Největší čerpání dle místa realizace: Středočeském kraji (153 mld. Kč), Moravskoslezském kraji (150 mld. Kč) a Jihomoravském kraji (149 mld. Kč).
- Čerpání prostředků z EU fondů v nižších územních celcích je pak silně ovlivněno počtem obyvatel – větší města čerpají absolutně nejvíce.

---

³ Ernst & Young (2023): Výstupy a výsledky fondů EU v Karlovarském a Ústeckém kraji v programovém období 2014–2020.

Obr. 1 Čerpání EU fondů podle místa realizace v jednotlivých krajích v přepočtu na jednoho obyvatele.

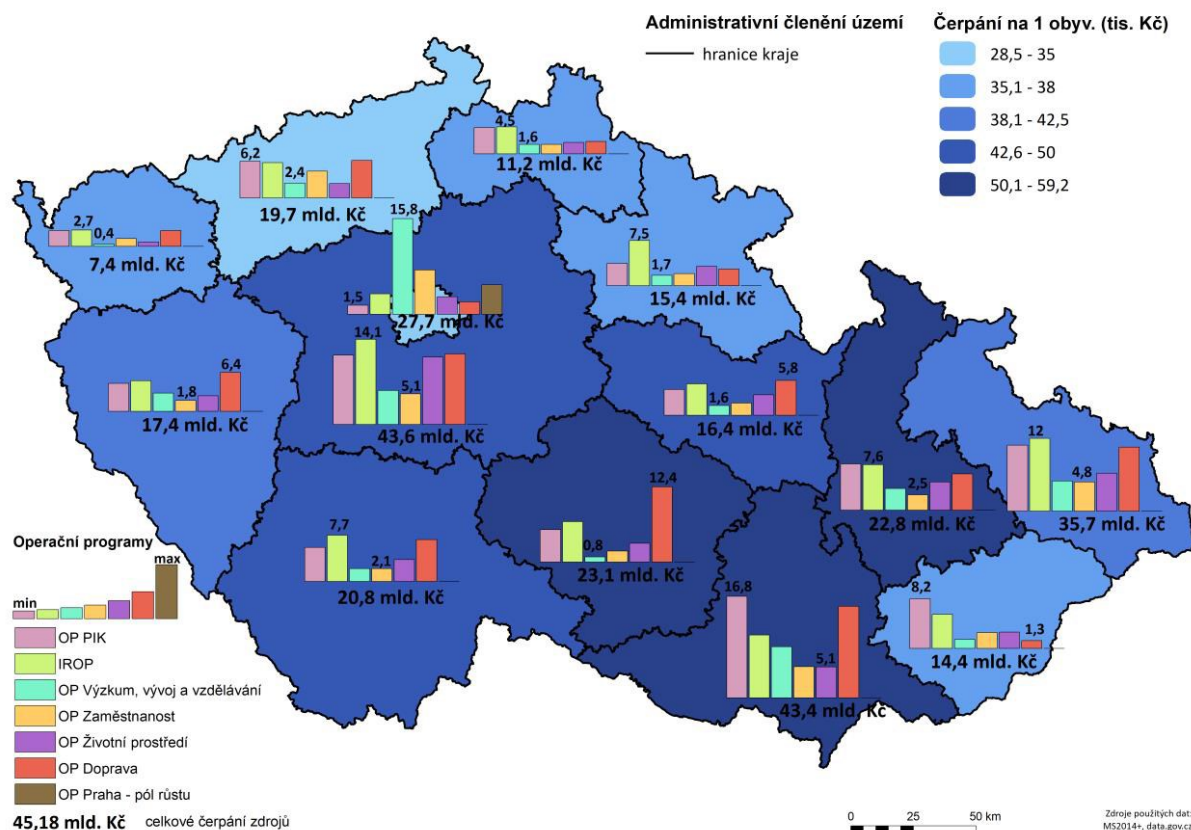
Zdroj: MMR, MSSF

PROGRAMOVÉ OBDOBÍ 2014–2020

Celorepublikové srovnání

- V přepočtu na 1 obyv. lze mezi kraji vyčíst výrazné rozdíly;
- Nejnižší čerpání dosahuje ÚST kraj, dosahuje zhruba polovinu hodnoty oproti nejúspěšnějším krajům (např. Jihomoravský kraj, Olomoucký kraj, Kraj Vysočina);
- IROP tvoří výraznou část takřka ve všech krajích;
- OP Z hrál velkou roli zejména v ÚST a MSK, což vzhledem k dlouhodobému problému odpovídá;
- Prostředky z OP VVV se nejvíce podařilo využít v Jihomoravském, Moravskoslezském a Středočeském kraji (nejvíce čerpala samotná Praha díky velké koncentraci univerzitních pracovišť);
- OPŽP nejvíce podpořil projekty ze Středočeského a Moravskoslezského kraje, naopak čerpání v ÚST a KVK bylo spíše podprůměrné.
- Čerpání prostředků z EU fondů v nižších územních celcích je pak silně ovlivněno počtem obyvatel – větší města čerpají absolutně nejvíce, při zohlednění poměru na 1 obyvatele naopak vycházejí nejlépe nejmenší obce (interpretovat tato data je tedy bez detailnějších analýz složité).

Obr. 2 Čerpání EU fondů podle místa realizace projektu, v absolutní hodnotě, v přepočtu na 1 obyvatele a podle operačních programů).⁴

Zdroj: Ernst & Young (2023): Výsledková evaluace přínosů EU fondů na regionální úrovni, Úkol 3 – Analýza dat

Specifické faktory ovlivňující rozvoj a čerpání fondů:

- V oblasti vzdělávání – v krajích je dále nízký počet výzkumných pracovníků, inovační centra nemají dlouhou historii, což vede k nedostačenému rozvoji inovačního ekosystému.
- V rozvoji podnikání – firmám v krajích chybí především základní infrastruktura, což spolu s nedostatkem kvalifikované pracovní síly omezuje jejich možnosti inovace a realizovat nadstavbové projekty. Limitem může být i relativně silná závislost a orientace regionu na vybraná ekonomická odvětví.
- Omezená absorpční kapacita daná mj. nedostatkem kvalifikovaných odborníků a omezenou nabídkou kvalitních poradenských služeb (omezuje počet a kvalitu projektových záměrů);
- Ve správním obvodu ORP Cheb chybí integrovaný nástroj CLLD/ITI;
- Dle analýzy STEM/MARK (2021) je v KVK a ÚK nižší důvěra v transparentnost procesů v rámci čerpání EU fondů.

⁴ 7 analyzovaných OP, data k 1. 6. 2021: počet schválených projektů – 60 004; finanční prostředky v právních aktech o poskytnutí / převodu podpory (celkem) – 782 mld. Kč

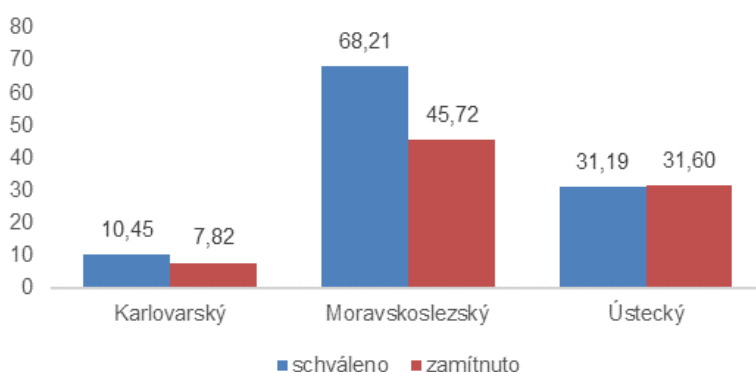
Moravskoslezský kraj – příklad relativně úspěšného čerpání v „uhelných krajích“

Jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňující relativní úspěšnost rozvoje Moravskoslezského kraje ve srovnání s kraji regionu Severozápad je větší stabilita a robustnost institucionálního prostředí na regionální úrovni a relativně větší důvěra v toto prostředí ze strany jeho obyvatel a jeho klíčových aktérů. Význam má i dlouhodobý přístup kraje ve strategickém rozvoji i vyšší míra zainteresovanosti relevantních subjektů.

Faktory úspěšnosti v bodech:

- Lepší výchozí pozice kraje – z hlediska počtu obyvatel největší uhelný kraj, s nejvyšším zastoupením VŠ a relativně dobrým napojením na ostatní části ČR;
- Fungující a relativně stabilní politický systém;
- Podnikatelské a inovační podhoubí, ve kterém se daří propojovat aktéry a podporovat rozvoj podnikání;
- Funkční platformy a silný agenturní a institucionální systém regionu, který dlouhodobě posiluje absorpční kapacitu regionu (PAKT, Moravskoslezské investice a development, Moravskoslezské energetické centrum, Moravskoslezské inovační centrum, Moravskoslezské datové centrum apod.);
- Poměrně fungující sdílený leadership a vyšší míra důvěry mezi lokálními aktéry;
- Systematický rozvoj terciálního vzdělávání.

Obr. Komparace uhelných krajů z hlediska schválených a zamítnutých žádostí o podporu v rámci vybraných operačních programů – IROP, OP D, OP PIK, OPŽP a OP VVV (v mld. Kč)

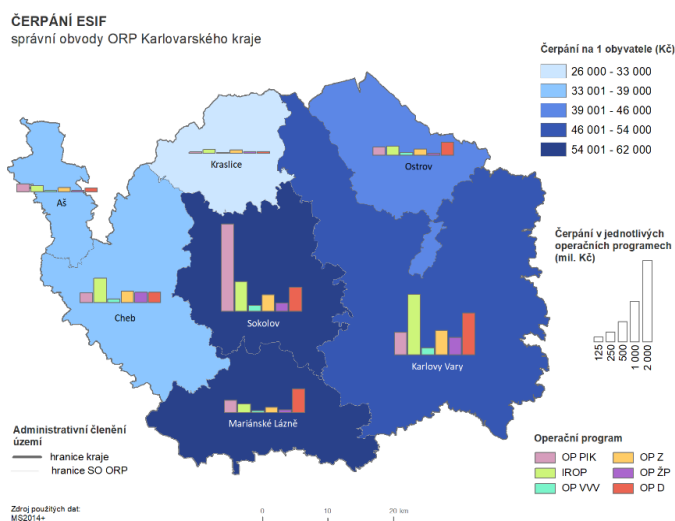

Zdroj: Zpráva o dosavadních zkušenostech a doporučeních k implementaci fondu pro Spravedlivou transformaci (srpen 2023)

2. PŘÍKLADY ÚSPĚŠNÝCH PROJEKTŮ (INTERVENCÍ) V ÚSTECKÉM A KARLOVARSKÉM KRAJI

Karlovarský kraj

- Nejvíce prostředků směřovalo do SO ORP Mariánské lázně a Sokolov; podobných hodnot dosahuje i SO ORP Karlovy Vary;
- Nejvíce čerpala centrální část kraje a velká města, nejméně byly podpořeny periferní regiony (např. Kraslice);
- Nejvíce prostředků (abs.) bylo čerpáno z OP PIK (podpora konkurenceschopnosti, infrastruktura, budovy, technologie, procesy);

- Využíván i OP D, IROP, OP Z;
- Nejúspěšnější SO ORP dle počtu úspěšných žádostí (vztaženo k počtu podaných žádostí): Aš;
- Nejúspěšnější SO ORP dle počtu úspěšných žádostí (v přepočtu na počet obyvatel): Kraslice, Sokolov, Cheb, Aš.

Fondy EU podpořily zvyšování zaměstnanosti, nedařilo se rozvíjet podnikatelský ekosystém a sektor vědy a výzkumu

Rozvoj zaměstnanosti

V kraji rezonují témata spojená se **sociálně vyloučenými lokalitami a negativními patologickými jevy**. Částečně se v kraji dařilo podpořit vznik sociálních podniků i **podporu zaměstnanosti**. Byly realizovány jak plošné projekty (*Nové pracovní příležitosti*), tak projekty zacílenější např. na podporu rodičů (*Cílená podpora rodičů s dětmi*) i mladých lidí (*Iniciativa podpory zaměstnanosti mládeže pro region NUTS 2 Severozápad v Karlovarském kraji*).

Rozvoj výzkumu a vývoje, inovací

Nedařilo se podpořit rozvoj **VaVal**. Kraj nemá plně rozvinuté podnikatelské a výzkumné prostředí. Tento fakt podtrhuje menší množství podniků oproti jiným krajům, nedaří se ani inkubačním aktivitám. V kraji neexistuje inovační centrum, jehož výstavba je plánována v rámci OPST. Zároveň zde chybí kvalifikovaná pracovní síla, což ovlivňuje úspěšnost projektů.

Rozvoj vzdělanosti

Absence vysoké školy v regionu s sebou nese vysokou potřebu podněcovat spolupráci trhu práce a vzdělávací soustavy jako takové. Tyto aktivity se prostřednictvím fondů nedařilo systematicky a ve větší míře podporovat. Naopak pozitivní efekt projektů je vidět ve zvýšené kvalitě výuky a vybavenosti škol (zejména odborných prostor a nákup vybavení)

Rozvoj dopravy

Modernizace a rozšíření silniční a dálniční sítě. Dlouhodobé problémy v napojení na ostatní regiony jsou způsobeny primárně absencí celé dálnice. Příhraniční periferní oblasti jsou špatně dostupné i vnitro regionálně, což dále komplikuje jejich ekonomickou transformaci. (např. SO ORP Kraslice). Tyto problémy se nedařilo prostřednictvím fondů EU řešit.

CLLD pomáhá ke zlepšování sociální oblasti a vybavenosti škol

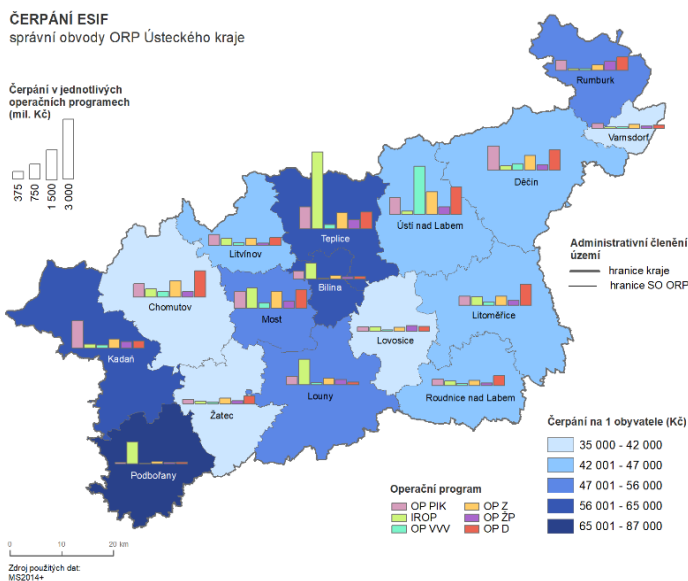
- Podpořené byly projekty v **sociální oblasti** (komunitní centra, podpora zaměstnávání znevýhodněných osob, sociální podniky), vzdělávání (modernizace odborných učeben, multifunkční dílny). Největším projektem bylo vytvoření *Komunitního centra Roháček* s rekonstrukcí historické barokní budovy v obci Valeč.
- Díky podpoře skrze CLLD byly realizovány projekty revitalizace zeleně na veřejných prostranstvích (např. ve městě Habartov nebo obci Jenišov).
- Byla kvitována spolupráce nejrůznějších aktérů při rozvoji cyklostezek, kdy se v tomto programovém období podařilo dokončit *cyklostezku podél řeky Ohře*.

Díky IPRÚ Karlovy Vary se podpořila oblast kultury

- Skrze IPRÚ Karlovy Vary byly realizovány **projekty v oblasti kultury**. Nejvíce prostředků směřovalo právě do krajského města. Příkladem takových projektů je revitalizace národních kulturních památek (např. *Mlýnské kolonády*, *Karlovarského městského divadla*, *vyhlídky J. W. Goethe* nebo dílčí úpravy *Sadové kolonády*).
- Projekty tak napomohly obnově kulturního dědictví. *Lázeňský trojúhelník* je od roku 2021 zapsán na seznam UNESCO. V současné době se dokončuje také rekonstrukce *Císařských lázní*, které mají být přístupné veřejnosti od června 2023. Tyto projekty mohou napomoci k dalšímu rozvoji cestovního ruchu v kraji.

Ústecký kraj

- Nejvíce prostředků bylo čerpáno v SO ORP Teplice (15,5 % alokace) a Ústí n. L. (14 % alokace), v přepočtu na 1 obyv. je nejvyšší v čerpání SO ORP Podbořany, nejnižší intenzita čerpání – Varnsdorf;
- Nejvíce prostředků bylo čerpáno z OP D (dálniční a železniční síť, dopravní terminály), OP PIK (rozvoj infrastruktury, modernizace brownfields), IROP (mobilita, kulturní dědictví, sociální a zdravotní služby);
- Nejúspěšnější SO ORP dle počtu úspěšných žádostí (vztaženo k počtu podaných žádostí): Žatec, Podbořany;
- Nejúspěšnější SO ORP dle počtu úspěšných žádostí (v přepočtu na počet obyvatel): Rumburk, Kadaň, Lovosice.

Fondy EU přispěly ke zlepšování zaměstnanosti, naopak se nedařilo rozvíjet krajskou silniční síť a sektor vědy a výzkumu

Rozvoj zaměstnanosti

V kraji rezonují témata spojená se sociálním vyloučením a řešením patologických jevů. Integrace byla podpořena například zvyšováním zaměstnanosti mladých (*Iniciativa podpory zaměstnanosti mládeže pro region NUTS 2 Severozápad v Ústeckém kraji*), či cílenou podporou vyloučených osob (*Můj cíl – práce*) zaměřený na obyvatele Chánova. Na podporu zaměstnanosti směřoval také projekt *Flexibilně do práce v Ústeckém kraji* zaměřující se na osoby po rodičovské dovolené a pečující o osobu závislou.

Rozvoj výzkumu a vývoje, inovací

V kraji mají dlouhodobou tradici velcí zaměstnavatelé, je zde malý podíl menších podnikatelů. Podnikatelské a inovační aktivity pomáhalo Inovační centrum Ústeckého kraje, např. prostřednictvím SMART Akcelérátoru. Projekty na provázanost mezi výzkumnou a aplikační sférou, či sdílení znalostí realizovala místní univerzita. Krajský inovační ekosystém je však stále v začátcích.

Rozvoj vzdělanosti

Díky ESIF se dařilo modernizovat odborné výukové prostory napříč krajem, což se pozitivně promítlo i do kapacit škol. Díky projektům došlo k rozvoji zdravotnických a technických oborů. pozitivní efekt projektů je vidět ve zvýšené kvalitě výuky a vybavenosti škol (zejména odborných prostor a nákup vybavení). Důležitou roli v oblasti vzdělávání také hrály Místní akční plány.

Rozvoj dopravy

Díky fondům EU se v kraji dařilo rozvíjet infrastrukturu. Mezi hlavní výsledky lze zařadit modernizaci a rozšíření silniční sítě (např. dálnice D6 a D7), či modernizaci a zvýšení bezpečnosti v železniční dopravě a pořízením nového vozového parku.

CLLD pomáhá ke zlepšování sociální oblasti a kvality vzdělávání

- Podpořené byly projekty v sociální oblasti (komunitní centra, sociální podniky, dětské tábory, sociální poradenství) a vzdělávání (modernizace odborných učeben, zvyšování kapacit). Projekty navýšily dostupnost služeb v hůře přístupných částech kraje jako je Šluknovský výběžek.
- Skrze CLLD byly realizovány také projekty revitalizace zeleně na veřejných prostranstvích. Finančně největším je projekt *Revitalizace zeleně v intravilánu, Město Dolní Poustevna*.
- Největší přínos CLLD je spatřován v rozvoji venkova a sociálního a lidského kapitálu. Regionální identita byla podpořena např.

Díky ITI Ústecko-chomutovské aglomeraci (UCHa) se buduje bezpečnější kraj

- Skrze ITI UCHA byly realizovány nejrůznější projekty, jednou z nich byla i oblast sociální. Ústecký kraj dlouhodobě bojuje se sociopatologickými jevy (nezaměstnanost, exekuce apod.). Rezonujícím krajským tématem je také bezpečnost. Projekty napomohly integraci osob (asistenti prevence kriminality), zajistit dostupnější bydlení a rozšiřovat nabídku služeb.
- Komplexním projektem je projekt *Nahoru* reagující na téma zadluženosti. V rámci, něhož je poskytováno dluhové poradenství, psychologická pomoc, kurzy finanční gramotnosti, sociálně právní minimum, ale také edukativní kurzy pro širokou veřejnost.

aktivitami pro mládež (OP VVV), na zlepšení image regionu odkazuje nová metodika Chytrý venkov.	

3. KONCEPČNÍ A STRATEGICKÝ RÁMEC (NEJEN) PRO PODPORU ÚSTECKÉHO A KARLOVARSKÉHO KRAJE

1. **Strategie regionální rozvoje ČR 2021+** (vychází ze zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje), schválena vládou ČR usnesením č. 775/2019;
  - definuje různé typy území s rozdílnými potřebami, problémy a výzvami (jedním z nich jsou strukturálně postižené regiony a hospodářská a sociálně ohrožená území)
2. **Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje (Strategie RE:START)**, který byl schválen vládou ČR usnesením č. 3/2017;
  - Jedná se o podporu rozvoje těchto území, které se potýkají znevýhodněními vyplývající z koncentrace ekonomických, sociálních a environmentálních problémů a také z probíhajícími strukturálními změnami;
  - **Cílem** intervencí státu, krajů i obcí je zmírnění negativních důsledků ekonomických a sociálních problémů, snížení, popř. prevence dalšího zvyšování územních nerovností, stimulace vnitřních zdrojů (nejen lidských), nastartování rozvoje.

Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje (Strategie RE: START) a nový Operační program Spravedlivá transformace (OP ST)

- **Strategie RE:START** je dlouhodobým a systematickým nástrojem pro pomoc strukturálně postiženým regionům. Tyto regiony se potýkají se špatnou image, nedostatkem potřebného lidského kapitálu a obecně strukturálními problémy (popsány jinde v tomto dokumentu). Strategie **řeší celé území postižených krajů**, neboť vedle území zasažených těžbou se i jiné části krajů potýkají s vážnými a dlouhodobými problémy, které vycházejí například z periferiality těchto oblastí.
- Výhodou strategie je aktivizace **přístupu bottom up** – kdy do samotné realizace a implementace opatření je zapojena široká škála aktérů, kdy projednávání strategie probíhá i na Regionálních stálých konferencích zmíněných krajů.
- RE:START nastavil fungující spolupráci mezi strukturálně postiženými kraji, ale i ministerstvy. Velkou výhodou je, že i z centrální – MMR – úrovně je výkonný tým tvořen téměř výhradně lidmi, kteří žijí a pohybují se v dotčených krajích, kde mají i své regionální kanceláře. Znalost regionu je tak zaručena.
- **Strategie RE:START nemá vlastní finance a na jejím financování se podílí rozpočty několika ministerstev.** Funguje na principu efektivního využívání existujících zdrojů pomocí alokací a bonifikací, které usnadní konkurenceschopnost regionů.
- Strategie RE: START za dobu fungování pomohla do tří uhelných krajů **dostat 10,7 mld. Kč** (i přes svůj vznik na konci předchozího programovacího období a pandemii Covid). Úspěchem je i zakotvení strategie v SRR ČR 21+ a Územní dimenzi operačních programů 2021+, a kde mají ŘO povinnost zvýhodňovat uhelné kraje.

- Strategie vstupovala do přípravy **Plánu spravedlivé územní transformace (PSÚT)** a díky ní nastavená spolupráce s kraji usnadnila přípravu PSÚT i současnou spolupráci s územím v rámci OP ST.
- RE:START díky pravidelné aktualizaci odráží aktuální problémy krajů **v sedmi pilířích** – podnikání a inovace, přímé investice, výzkum a vývoj, lidské zdroje, sociální stabilizace, životní prostředí, infrastruktura a veřejná správa a horizontální pilíř transformace energetiky.

Rozdíl mezi Strategií RE: START a OPST

- Strategie RE:START je dlouhodobá národní strategie zaměřená strukturálně postižené regiony, která se snaží o komplexní řešení jejich problémů. Není limitována nařízeními EU, které by omezilo oblasti podpory, má tudíž širší záběr a řeší i problémy, které se netýkají transformace uhelných krajů a jejich ekonomik, za účelem dosažení klimatické neutrality. PSÚT je pak základní strategický dokument, na jejímž základě vznikl OP ST.
- OP ST na rozdíl od strategie RE:START disponuje dotačními prostředky a je v tuto chvíli omezen horizontem současného programového období a jehož primárním cílem je pomoc uhelným regionům s přechodem na nízkouhlíkovou ekonomiku a pomoc se sociálně-ekonomickými problémy.
- **Mechanismus spravedlivé transformace (MST)** je součástí širšího investičního plánu pro udržitelnou Evropu a jeho cílem je finančně i prakticky pomoci regionům, jejichž cesta k udržitelnému cíli klimatické neutrality do roku 2050 bude složitá. **Skládá se ze 3 pilířů** (1 dotačního a 2 úvěrových):

1. PILÍŘ: Fond pro spravedlivou transformaci (FST), v ČR zastoupen skrze OP Spravedlivá Transformace (OP ST), ŘO MŽP.

- dotační nástroj – klíčový nástroj EU, který podporuje ekonomickou diverzifikaci a přeměnu uhlíkově intenzivních území, jako jsou uhelné regiony v procesu transformace, na klimaticky neutrální do roku 2050;
- Cílem: zmírnění socioekonomických a environmentálních dopadů odchodu od uhlí.

2. PILÍŘ: InvestEU – zvláštní režim pro spravedlivou transformaci (úvěrový nástroj pro soukromý sektor)

- poskytuje EIB, u menších projektů pak spíše NRB.

Oblasti podpory:

- Udržitelná infrastruktura (čistá mobilita, energetické úspory, digitální konektivita kulturní dědictví, přírodní infrastruktura atd.);
- Výzkum, inovace a digitalizace;
- Malé a střední podniky (přístup k financování, kulturní a kreativní průmysl, start-upy apod.);
- Investice do dovedností a sociální investice (mikrofinance, sociální podniky, sociální inovace, zdravotní a dlouhodobá péče, inkluze, integrace atd.).

3. PILÍŘ: Úvěrový nástroj pro veřejný sektor s možností dotace od EU

- poskytuje EIB, u menších projektů pak spíše NRB.

MSK – Ostravská filharmonie (schválená)

Národní rozvojová banka (konzultované projekty)

- MSK – Financování kolejí Ostravské univerzity;
- KVK – společné operační středisko IZS;
- ÚST – zvažuje financování zdravotnictví, avšak konkrétní projekt nekonzultují.

V září/říjnu 2023 se uskuteční osvětové na území strukturálně postižených krajů k 2. a 3. pilíři ve spolupráci s Evropskou investiční bankou, Národní rozvojovou bankou a PricewaterhouseCoopers (zejména pak k 3. pilíři).

OP ST (detail):

Alokace:

- ČR: 1,64 mld. EUR (**41 mld. Kč** na projekty – *přepočet závislý na kurzu EUR*),
- 3 kraje: (15 % KVK, 39 % ÚST, 46 % MSK) -> **6,2 mld. pro KVK, 15,9 mld. Kč pro Ústecký kraj.**

Oblastí podpory (základní oblasti):

- Rozvoj podnikání; Výzkum a vývoj; Nová energie (čistá energie); Digitální inovace; Obnova území (regenerace území po těžbě a souvisejících průmyslových areálů); Oběhové hospodářství; Lidé a dovednosti (vzdělávání a rekvalifikace pracovníků, nebo vzdělávání žáků – kvalitní učebny a infrastruktura vytvářející podmínky i pro nové obory)

K 12. 9. 2023: spuštěno 27 výzev.

4. NÁSTROJE NA PODPORU ROZVOJE STRUKTURÁLNĚ POSTIŽENÝCH REGIONŮ A HOSPODÁŘSKY A SOCIÁLNĚ OHROŽENÝCH ÚZEMÍ (HSOÚ)

Strategické a koncepční dokumenty státu:

- Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+;
- Strategie RE:START;
- Územní dimenze v operačních programech 2021+ (nástroj regionální politiky státu pro územní zacílení minimální podpory z EU fondů v programovém období 2021–2027).

Snaha o **územní zacílení veřejných politik** je dlouhodobý přístup MMR, který se odráží v koncepčních dokumentech MMR, ale i nástrojích. Tento přístup chce i zakomponovat do **národních dotačních titulů**.

MF v součinnosti s MMR plánuje dopracovat metodické nastavení programového financování, které tvoří základní rámec pro tvorbu národních dotačních programů. Přidanou hodnotou bude větší zohlednění územního rozměru v tematicky zaměřených resortních programech.

EU fondy v programovém období 2021–2027

- Zohlednění potřeb HSOÚ a uhelných regionů se v dosavadních nástrojích uplatňuje následujícími formami:
  - Nasměrování dotační podpory do příslušných regionů, a to formou **speciálních výzev** pro příslušné regiony či typy obcí (např. plánovaná výzva IROP v tématu infrastruktury udržitelného cestovního ruchu);
  - MMR ve svém Programu rozvoje regionů 19+ zvyšuje bonifikaci předmětným územím. Se stejnou formou zvýhodnění se počítá i pro nově připravovaný Program rozvoje regionů 24+;
  - **Bonifikační projektů** z daných území uplatňuje i MPO v programu Smart Parks for the Future).
- Novým nástrojem pro uhelné regiony je nový operační program **Spravedlivá transformace** (OP ST)
  - Program je zaměřen na řešení negativních dopadů odklonu od uhlí a cílem je umožnit regionům a lidem řešit sociální, ekonomické a environmentální dopady transformace;
  - Z programu lze podporovat řadu oblastí, jako je např. malé a střední podniky, výzkum a vývoj, čistou energii a energetické úspory, digitalizaci, obnova území, oběhové hospodářství, ale také rekvalifikace a pomoc při hledání zaměstnání;
  - Program s celkovou alokací cca 41 mld. Kč (18,9 mld. Kč pro Moravskoslezský kraj, 15,8 mld. Kč pro Ústecký kraj a 6,3 mld. Kč pro Karlovarský kraj);
  - Aktuální stav programu Spravedlivá transformace z hlediska výzev (k 1. 9. 2023): V rámci OP ST bylo prozatím vyhlášeno 27 výzev (z toho bylo zaregistrováno 194 žádostí o podporu).
  - **Nový nástroj, který může být prvním velkým stimulem pro posílení vnitřního potenciálu lidí v území**

Technická asistence pro podporu implementace spravedlivé transformace (“TSI projekt”):

- Probíhající projekt se snaží podpořit implementaci spravedlivé transformace (klíčová je implementace OPST, projekt má však širší záběr)
- Výstupy projektu, které na sebe navazují představují: 1. Analýza hlavních bariér v čerpání a přípravě kvalitních projektů v území (právě probíhá finalizace materiálu), 2. Příručka s příklady dobré praxe (podzim 2023), 3. Podpůrné šablony pro žadatele o podporu z oblasti zastřešujících nástrojů, 4. Workshopy a další.

Investiční pobídky

- Nástroj státu, vlády, který podporuje podnikatelské subjekty, který investicemi rozvíjí region.

Inovativní a chytrá řešení

- Mohou napomoci v restartu regionu a zamezit tak odlivu obyvatel (zejména mladých) - např. přítomnost vysokorychlostního připojení k internetu (5G sítě) společně s vhodně

nastaveným systémem investičních pobídek může i do regionu přilákat atraktivní firmy do regionu;

- Možnost podpory projektů z území z Národního plánu obnovy na demonstrativní projekty rozvoje aplikací pro města a průmyslové oblasti (5G sítě).

Národní plán obnovy

- Podpora projektů z oblasti digitální transformace, fyzické infrastruktury a zelené tranzice, vzdělání a trhu práce, podpora podnikání a institucí, výzkum a vývoj, zdravotní péče, energetické bezpečnosti.

Vládní výbor pro regionální rozvoj, Vládní výbor pro strategické investice

- Poradní orgány vlády pro řízení a koordinaci národních politik, který by měl přinést (nejen) tížný dopad na pozitivní rozvoj území.
- **Poradní orgány vlády, které mohou být i dalším stimulem pro vnitřní stimul a potenciál lidí v území**

Dalšími nástroji na národní úrovni mohou být:

- **Komunikační kanály pro sdílení informací** z národní úrovně do území a naopak (např. Národní stálá konference, Regionální stálé konference);
- **Legislativní nastavení** podpory v regionální rozvoji či cestovním ruchu;
- Tvorba strategického dokumentu v oblasti hospodářského rozvoje ČR;
- Nastavení a řízení fungování veřejné správy vč. větší podpory forem meziobecní spolupráce;
- Snižování administrativní náročnosti ze strany jednotlivých úřadů veřejné správy.